



1

Preč enje Julijskih Alp na smučeh

Triglavska smučarska magistrala

Tomaž Hrovat

Prečenja imajo poseben čar. Velikopoteznost. Doživetje. Če je enodnevna tura izlet, je prečenje prava avantura. Dolinske skrbi se topijo z vsakim dnevom kot maslo v ponvi. V svetu zgoraj imaš ravno prav opravka z gorami, snegom, vremenom, hrano, opremo in ostalimi enostavnimi rečmi, da si mirno izpolnjen in sam sebi zadosten.

Na drugi strani pa za prečenje potrebuješ nekaj dni stabilnega vremena. V slabem snegu skoraj ni vredno hoditi. S seboj vlačiš težak nahrbtnik, tudi če si ga še tako asketsko spakiral. Spal ne boš udobno kot doma. Topla voda in tuširanje bo čudovit občutek, a šele čez nekaj dni. Potrebuješ tudi več dni prostega časa. Tudi to ni vedno samoumevna

dobrina. Skratka – prečenja so presežek. Do presežkov pa je pot vedno naporna. Ko se žulji zacelijo, ostanejo samo še lepi spomini.

O turnosmučarskih prečenjih obstajajo knjige. Verjetno najbolj znano prečenje je *Haute route*, visoka pot od Chamonixa do Zermatta. Svet je postal tudi Slovcem majhen in kdo ve, če jih letno ne poroma tja več kot

na spodaj opisano prečenje. Pa vendar naše domače turnosmučarsko prečenje Julijskih Alp v ničemer ne zaostaja za razpitimimi vrstnicami. In ne brez razloga se kiti z nazivom "magistrala". Ima vse, kar imajo velike. Iti na *Haute route*, pa ne opraviti Triglavske magistrale, je isto kot iti na Mont Blanc in ne prej stati pri Aljaževem stolpu.

1 Jutranji pogled s Kanjavca, v ozadju venec od Vogla do Krna

Foto: Thomas von der Fecht

2 Čelo, v ozadju Spodnje Bohinjske gore

Foto: Thomas von der Fecht





O Triglavski turnosmučarski magistrali (TSM) lahko v zadnjih letih zasledimo več opisov na spletu, pa vendar je njen obisk še vedno daleč od kakšne gneče in črednosti.

Etape

Kot vsaka velika tura ima tudi Triglavska magistrala svoje različice. Pravoverni začetek je na nekoč skalaškem Voglu. Na Vogel se udobno priglufamo z gondolo in že smo na višini, ki je praktično ne bomo zapuščali do zadnjega spusta. Prva etapa je prečenje pod Spodnjimi Bohinjskimi gorami in se konča na Komni. Etapa je zanimiva predvsem po estetski plati, saj se izmenjujejo krajši vzponi in spusti. Možna je inačica z direktnim dostopom od Savice do Komne. Za Primorce morda najbolj logičen dostop pa vodi iz Lepene in mimo Krnskih jezer do Komne. Komna je prva "obvezna" točka magistrale. V celoletno oskrbovani postojanki se najemo in zadnjič udobno naspimo. Potem gre zares!

Druga etapa vodi od doma na Komni preko Sedmerih jezer do kočice na Prehodavcih. Od doma na Komni lahko krenemo preko Lepe Komne ali direktno od doma na Komni proti severu. Obe podinanci se kmalu združita pri opuščeni planini Na Kalu. Nato prečimo dolino Lopučnice in dosežemo kočico pri Sedmerih jezerih z zimsko sobo v pomožnem objektu. Sledi dolg vzpon po dolini Sedmerih jezer do Zasavske kočice na Prehodavcih, kjer prespimo v bivaku poleg kočice.

To drugo etapo si lahko lepo popestrimo z vzponom na Kal, Travnik in

preko Zgornje Komne dosežemo jezero Ledvička. Ta varianta je precej daljša in bolj naporna, vendar zelo priporočljiva. Lepota pokrajine in nenavadna kraška pokrajina ter samotnost vzbujajo občutke, kot da bi hodili po Luni.

Podobno asociacijo je dobil in zapisal v svojem turnosmučarskem vodniku tudi Mišo Jenčič. Obvezen je dober smisel za orientacijo, kar velja pravzaprav za celotno Triglavsko transverzalo. Če sta pri prvih dveh etapah v ospredju lepota belih gora in pohajkovanje na smučeh, se s tretjo etapo začne še elitno smučanje.

Tretjo etapo namreč po vzponu na Kanjavec zaznamuje veličasten spust na Velo polje. Nadaljujemo z vzponom čez Konjsko sedlo in pod Kalvarijo na Kredarico. Če kje, je tu treba biti zgođen. Prvo sonce namreč takoj zmehta sneg že pod Konjskim sedlom, potem pa se s segrevanjem stopnjujeta neprijetna pripeka in nevarnost plazov. Varianta tretje etape vodi preko Doliča in Planike – visokogorsko prečenje, pri katerem pa smo prikrajšani za spust na Velo polje. Druga možnost pa je spust s Kanjavca na Velo polje preko Mišeljske doline, predvsem za tiste, ki iščejo "potezo več". S Kredarice je možno odsmučati že zvečer. Za pravi smučarski užitek pa je smiselno tretjič prenočiti v zasilno oskrbovani kočici in nadaljevati zjutraj.

Zadnja, četrta etapa je posebej uživaška. Na smučci ne bomo več lepili kož, ostal je namreč samo še spust. Originalni spust vodi v dolino Krme, najmanj toliko priporočljiv pa je spust za Cmirom in v Vrata. Nekateri prisegajo tudi na spust

skozi Kot, vendar to podajamo v tretji osebi množine.

Podrobni opisi posameznih etap s časovnicami, višinskimi razlikami in vsem ostalim so lepo opisani v spodaj navedeni literaturi. Kaj novega tem opisom ni dodati, prepisovati pa ni lepo, zato jih v tem zapisu ne bomo navajali. Ker gre pri pripravah na Triglavsko smučarsko magistralo za resen gorniški podvig, sem prepričan, da bo vsak kandidat predhodno natančno proučil tako literaturo kot planinsko karto.

Hitrost

Po opisanih štirih etapah je nekako logično, da potrebujemo štiri dni. Z združevanjem kakšne od etap gre tudi v treh dneh brez pretirane naglice. Nemirni po duhu in ljubitelji presežkov se bodo zadeve lotili po svoje. Lovci na rekorde so vedno obstajali. Že pred drugo svetovno vojno jo je oddiral dr. Vladimir Kajzelj in jo opisal takole: "Takrat so bili rekordi v časteh. Jaz sem pred leti štartal pozimi, sam, na smučkah v Mojstrani. Moja pot je držala po Krmu, skozi Bohinjska vratca na Velo polje, pa po Velski dolini čez Hribarice ob Triglavskih jezerih na Komno, od tu čez Bohinjske hribe do Črne prsti in – še smuk v Bohinjsko Bistrico. Brez prenočevanja, v enem rekordnem podvigu, v tridesetih urah! Vsake tri ure sem si malo oddahnil. Ni bilo brez posledic. Srce je vzdržalo, živci popustili ..."

O njegovem podvigu je nekaj zapisanega tudi v *Planinskem vestniku* iz leta 1972, in sicer: "... s seboj je vzel nekaj sendvičev, sadja in steklenico limonade ... O tem zagrizenem smučkem dejanju



3 Koča pod Bogatinom

Foto: Thomas von der Fecht

4 Ostenje Tičaric nad dolino Sedmerih jezer z Lepe Komne

Foto: Thomas von der Fecht

5 Zapleten svet Lepe Komne

Foto: Thomas von der Fecht

so pisali v Avstriji, da je to *Weltrekord im alpinen Dauerlauf*, odmevalo pa je celo v španskem tisku." Vsekakor lep dosežek za tiste in tudi današnje čase. V prejšnjih letih so se triglavskega prečenja lotili tudi sodobni turnosmučarski dirkači; saj veste, tisti v pajkicah, ki gredo navzgor neverjetno hitro, navzdol pa s tehniko, ki ni v čast estetski šoli slovenskega smučanja iz zlatih 80. let. Osebnostno verjamem, da se uživa počasi, toda okusi so različni in prav je tako.

Nekaj o logistiki in opremi

TSM se začne v Bohinju, konča pa v Mojstrani, zato moramo predhodno rešiti vprašanje prevoza. Možnosti so tri. Prva, najčistejša, je javni prevoz. Morda ne tudi najudobnejša, ampak lepo zaokroži velikopoteznost magistrale. Druga se imenuje dobri prijatelji, ki te nesebično pridejo iskat. Tretja je taksi.

Za spanje so na razpolago planinske kočice in zimske sobe. Toplo priporočam toplo spalno vrečo in kuhalnik. Na ta način boste, za ceno nekaj večje teže, samozadostni in brezskrbni. Tudi v primeru, če se kaj zalomi in je treba spremeniti načrte. Obvezno se pozanimajte glede odprtosti

posameznih planinskih koč in zimskih sob. Pomembna pridobitev na Triglavski smučarski magistrali je v letu 2014 prenovljena zimska soba na Prehodavcih. Poleg spalne vreče je zelo udobno imeti s seboj še en par lahke obutve. Dobro se obnesejo stare *superge*. Brez zobne krtačke in male brisače bi sicer preživeli, pa ju vendar navajamo kot nepogrešljivi.

O turnosmučarski opremi ne bomo posebej pametovali. Če navedemo vse, kar zahteva doktrina, boste počepnili pod težo nahrbtnika. Morda je še najboljši nasvet ta, da se pri skupini 3–4 ljudi vsaj nekatera oprema porazdeli. Nujen je dober lasten premislek o tem, kaj in česa ne nositi s seboj.

Hrana in pijača. Bolje rečeno pijača, pijača in hrana. Nikakor vam ne sme zmanjkati plinskih bombic, saj boste v neoskrbovanih postojankah lahko nakuhali litre in litre čaja. Hrano pa je smotrno načrtovati glede na logistiko. Po našem predlogu etap boste prepuščeni lastni kuhinji le pri prenočevanju na Prehodavcih. Še droben namig: prijateljem boste pokazali prekrasno gesto s tem, da na bivaku in dna nahrbtnika potegnute na primer veliko pomarančo ali pločevinko piva ...

Kdaj na pot? Priporočamo čas ob zaključku turnosmučarske sezone. Fizično smo takrat že utrjeni, tako da s Triglavsko transverzalo okronamo turnosmučarsko sezono. Sneg je zagotovo lepo uležan *firn* – vse, kar moramo sami dodati, je vsakodnevno zgodnje vstajanje. Ujeti je treba še nekaj dni stabilnega vremena. Torej marec ali april, pa tudi še prvomajske praznike, če je zima količkaj spodobna.

Vse moje triglavske magistrale

Moje triglavske magistrale so tri. Izvedem pa jih na vsake četrto stoletja. Za magistralo sem izvedel iz turnosmučarskega vodnika *Turni smuki* avtorjev Černivca in Pračka iz osemdesetih let prejšnjega stoletja (1985). Takoj je vzniknila želja, ki pa je šele v nekaj letih (natančneje leta 1988) meso postala. Še prej se je bilo treba v turnem smučanju prekaliti, saj magistrala ni za začetnike, vsaj ne brez spremstva bolj izkušenih.

Prvo ponovitev sem opravil v letu 2013, po celih 25 letih premora. Počutil sem se kakor ob vrnitvi domov. Gore so bile v tem, za njihovo življenje zelo kratkem obdobju seveda popolnoma nespremenjene. Tudi kar se tiče gorskih postojank, ni bilo dosti drugače.



5

Tretje prečenje načrtujem čez 25 let. O njem včasih razmišljam. Sanjam. "I had a dream," kot je rekel Martin Luther King. Mislim, da bo tretjič najlepše in prav to izkušnjo želim z vami že vnaprej in podrobneje podeliti. "Bohinj, 1. maj 2040, iz gorniškega dnevnika: Začnemo pri Savici in se v enakomernem tempu vzdigujemo po mulatjeri proti Komni. Zadovoljni smo, ker nam gre pri teh letih kar solidno. In hvaležni, da sploh lahko še hodimo. Navzdol prihaja nekaj planincev brez smuči. Časi nestrpnosti, oznak o luknjačih izpred četrto stoletja so mimo. Danes se zdi, da je bil tisto res siten čas. Tudi mulatjero so pred kratkim uredili v okviru projekta Oživljanje poti iz prve svetovne vojne. Poleti se tu srečujejo planinci, eni peš, drugi na gorskih kolesih. Vljudni in obzirni so drug do drugega, nihče nikogar ne ogroža. Pa mulatjera ni dosti širša kot prej, le obzorja v glavah so se razširila.

Po dobri večerji in prijetnem klepetu se polna jedilnica turnih smučarjev izprazni in leže k počitku. Časi pijanskega nalivanja in huronskega dretja v naših kočah so le še zoprni spomin. Pravi balzam za zgodnje vstajanje. Zjutraj nadaljujemo proti Dolini sedmerih jezer, tokrat kar naravnost preko Lopučnice. Pri domu na Komni opazim znak za prepoved gorskega kolesarjenja. Dovoljeno je le od Savice do Komne. In dogovorjeni režim vsi dosledno upoštevajo.

Koča Pri sedmerih jezerih je oskrbovana v času turnosmučarske sezone. Nazadnje je bilo tako pred skoraj sto leti, potem pa dolgo nič. Ustavimo se na



6 Sonce pripeka v hrbet pri vzponu na Kredarico; v ozadju severno je ostenje Draškega vrha in Tosca.

Foto: Thomas von der Fecht

7 Pogled s Hribaric proti jugu

Foto: Thomas von der Fecht

8 V zimi samevajoči Dom na Prehodavcih, levo Razor Foto: Thomas von der Fecht

čaju, oskrbnik je prijazen in zadovoljen z obiskom. Pravi, da ponudba spodbuja povpraševanje in tudi obratno. Da ne bo obogatel, ampak pride pa skozi mesec in rad ima svoje delo. Pove še, da se moramo do Prehodavcev držati doline, kajti na območju Velikega Špičja je zimska mirna cona za divjad. Pokaže nam še zloženko TNP s to tematiko. Upravljavci parka so po konstruktivni javni razpravi s konsenzom vseh zainteresiranih določili nekaj zimskih mirnih con.

Drugič prespimo v bivaku na Prehodavcih. Pričakajo nas snažne odeje in posebne vzmetnice, ki se ne nalezejo vlage. Na polici je nekaj različnih pijač in vrečk z juho, ki jih je možno kupiti. Rade volje kupimo in v škatlico dodamo še prispevek za prenočevanje v odlično urejenem bivaku.

Največje presenečenje pa nas čaka v Triglavskem domu na Kredarici. Pred leti se je sanitarni inšpektor opogumil in zaradi neznosnega smrada zaradi neurejene kanalizacije našo triglavsko svetinjo enostavno zaprl. Potem se je hitro zganilo, kar prej dolga desetletja ni bilo mogoče. Triglavski dom je zdaj celoletno oskrbovan. Sanitarije so urejene in snažne, jedilnica svetla in živahna, leden mraz v spalnih prostorih pa samo še medel spomin.

"I have a dream." Kako je znameniti pridigar končal svojo pot, je poznano. Mi pa končajmo z drugo prislovično mislijo: "Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan." ●



7



8

Literatura:

Tine Orel, *Dr. Vladimir Kajzelj (1905–1972)*. Planinski vestnik, 1972, št. 11, str. 524–527.

Evgen Lovšin, *V Triglavu in njegovi sosesčini*. Slovensko planinsko društvo, 1944.

Miro Črničev, Ciril Praček, *Turni smuki*. PZS, 1985.

Igor Jenčič, *Slovenija z okolico – turnosmučarski vodnik*. Sidarta, 2002.

Zemljevida:

Bohinj, Sidarta, 1 : 25.000, *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.